

Держава та регіони

Звернення сьогодні до моделі співпраці держави і церкви зумовлене тим, що одним з актуальних питань в умовах демократизації суспільства є налагодження гармонійних відносин між державою і церквою. Слід зауважити, що для України питання відносин держави і церкви дуже актуальні як у церковній сфері, так і в суспільстві в цілому. Це, перш за все, зумовлено транзитивним етапом розвитку України, вибором її подальшого шляху розвитку, який не може вирішуватися без участі церкви і релігії, враховуючи величезне значення релігійного чинника в цивілізаційному бутті й цивілізаційному виборі України.

Література

1. Правила Православної Церкви с толкованиями Никодима, епископа Далматинско-Истрийского: пер. с сербс. – СПб., 1911. – Т. 1. – С. 93–94.
2. Бальжик І.А. Відносини держави і церкви: дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / І.А. Бальжик. – Одеса, 2007. – 135 с.
3. Місевич С.В. Джерела канонічного права / С.В. Місевич. – Одеса, 2005. – 19 с.
4. Федоренко Т.М. Вплив християнства на формування правової системи Київської Русі / Т.М. Федоренко. – К., 2001. – 300 с.
5. Цыпин В. Каноны и церковная жизнь / В. Цыпин // Православная беседа. – 2000. – № 1. – 8 с.
6. Павлов А.С. Курс церковного права / А.С. Павлов. – СПб.: Лань, 2002. – 384 с.
7. Основы социальной концепции Украинской Православной Церкви. – К.: Информ.-издат. центр УПЦ, 2002. – 80 с.
8. Библия. – К.: Украинское библейское общество, 2004. – 58 с.
9. Цыпин В. Отдайте всякому должное. Концепция права в свете христианской антропологии / В. Цыпин // Православная беседа. – 2002. – № 5. – С. 2–7.
10. Павлов А.С. Курс церковного права / А.С. Павлов. – СПб.: Лань, 2002. – 384 с.

УДК 351.82

РОЛЬ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Семенова О.Ю.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

The author examines a fiscal policy in the state, problems and lacks of budgetary process, and also legal collisions of budgetary and tax legislation in the article.

Анотація

У статті розглянуто бюджетну політику в державі, проблеми та недоліки бюджетного процесу, а також правові колізії бюджетного та податкового законодавства.

Ключові слова

Бюджетна політика, бюджетне регулювання, бюджет, податки, бюджетна дисципліна, функції органів державної влади, органи місцевого самоврядування.

I. Вступ

Бюджетна політика має сприяти підтримці темпів економічного зростання, зниженню соціальної нерівності, досягненню високої ефективності державних витрат, боротьбі з бідністю. Найважливішим завданням бюджету є підтримка в довгостроковому періоді макроекономічної стабілізації.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити ефективність бюджетного регулювання при здійсненні бюджетної політики в Україні.

III. Результати

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Бюджет – це основний фінансовий документ господарювання держави.

Роль та значення держави взагалі та уряду зокрема в економічному зростанні держави найкраще виявляються саме через бюджетну сферу.

Значний внесок у вивчення питань бюджетного процесу зробили такі вітчизняні вчені, як: О.Д. Василик, О.М. Іваницька, В.І. Кравченко, І.О. Луніна, В.М. Опарін, О.С. Поважний, І.В. Розпутенко, С.І. Юрій, В.В. Юрчишин, М.Г. Чумаченко.

Непослідовність та непередбачуваність законодавчого та нормативного середовища України є загальноновизнаним гальмом економічного розвитку країни та її низької інвестиційної привабливості. Така непослідовність найкраще відобразилась у бюджетній сфері. У 2000 р. Україна вперше отримала профіцит бюджету, проте за відсутності ліберальної програми економічного розвитку країни бюджет продовжує залишатись

заручником високих соціальних зобов'язань держави.

Україні нерівномірний розподіл податково-го навантаження; продовження утримання значних пільг та привілеїв; значна частка надходжень від приватизації, яка закладалася в попередні роки в дохідну частину бюджету й використовувалася на споживання та погашення боргових зобов'язань, а не на фінансування підприємств [6].

Прикладом цього може служити 2003 р., коли приватизаційні надходження були включені в розділ "Фінансування бюджету", а це не відповідає бюджетному законодавству, оскільки прийняття Державного бюджету з дефіцитом дозволяється в разі наявності обґрунтованих джерел фінансування дефіциту (ст. 14 Бюджетного кодексу України) [1], при цьому джерелами фінансування визначаються державні внутрішні та зовнішні позики (ст. 15 Бюджетного кодексу України) [1]. Неврегульованість міжбюджетних відносин, слабкість заходів реформування у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту також закладають високі ризики щодо довгострокової стабілізації у сфері державних фінансів.

До найбільш серйозних недоліків бюджетного процесу слід зарахувати практику внесення змін, що впливають на дохідну чи видаткову частину бюджету, у податкове законодавство після затвердження бюджету, що суперечить ст. 27 Бюджетного кодексу України [1].

Так, наприкінці грудня 2000 р. був прийнятий, а з 21 лютого 2001 р. набув чинності Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом і цільовими фондами", що передбачає списання заборгованості підприємств станом на 01.01.2000 р. Небезпечні наслідки полягають у такому: Закон був прийнятий після затвердження бюджету на 2001 р., і, таким чином, набув чинності є серйозним чинником ризику для бюджету країни; Закон має дискримінаційний характер стосовно тих підприємств, що сумлінно сплачували податки; і найголовніше, Закон призводить до погіршення економічного клімату в країні, оскільки в черговий раз по суті переконує підприємства в тому, що своєчасно сплачувати податки "економічно нераціонально" [2].

Таким чином, після затвердження бюджету був прийнятий закон, вплив якого на доходи бюджету до сьогодні невідомий навіть податковій адміністрації. Водночас закон фактично є сигналом для підприємств до несплати майбутніх податків і обов'язкових платежів: з одного боку, він стимулює майбутні порушення податкового законодавства для платоспроможних підприємств, а з іншого – не усуває першопричини

неефективної роботи неплатоспроможних підприємств. Списання не передбачає серйозних заходів для реструктуризації та санації неплатоспроможних підприємств.

Іншим прикладом може служити прийняття Закону України "Про Державний бюджет на 2005 рік" [3] і одночасне скасування цим Законом ряду пільг для суб'єктів малого та середнього бізнесу в різних сферах господарювання. Відповідно до ст.1 Закону України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 р. № 1251-XII ставки, механізм справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), за винятком особливих видів мита та збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, збору у вигляді цільової надбавки до затвердженого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності й пільги щодо оподаткування не можуть установлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів про оподаткування [4].

Не можна не вказати й на ряд макроекономічних та структурних бюджетних ускладнень: останніми роками відбувається неухильне зниження доходів бюджету як частки ВВП при одночасному збільшенні бюджетної недоїмки; відсутня відкрита процедура державних закупівель і відбору проектів, що фінансуються з державного або місцевих бюджетів; збільшилися витрати (як частка ВВП) на утримання органів державної влади та управління [7].

Нарешті, потрібно нагадати про відсутність жорсткої бюджетної дисципліни стосовно енергоносіїв і продовження практики перетворення боргів підприємств у борги держави, що впливає з умов сплати за газ, який імпортується з Росії. Завдання тривалого розвитку та стабілізації бюджету може бути успішно вирішене тільки в тому випадку, якщо щорічні бюджети будуть вписані в довгострокову концепцію політики стабілізації та зростання.

Ключовими чинниками розширення макроекономічної стабільності та сприяння стійким високим темпам економічного зростання в середньо- та короткостроковій перспективі є: 1) приведення зобов'язань держави у відповідність до її ресурсів; 2) збалансування (бездефіцитність) бюджетів; 3) зниження рівня інфляції та стабілізація валютного курсу; 4) розширення приватизаційних процесів; 5) безумовне й повне виконання внутрішніх та зовнішніх державних зобов'язань; 6) раціональна податкова політика, яка повинна базуватись на принципах рівності всіх платників податків перед законом.

Потребують також упорядкування та систематизації повноваження та функції

органів державної влади, що здійснюють фінансово-бюджетний контроль в Україні з метою уникнення дублювання їх функцій. У першу чергу, це стосується Державної контрольно-ревізійної служби України, Державного казначейства України, а також певною мірою Рахункової палати України. Необхідно більш чітко та повно визначити місце та роль кожного із цих органів у виконавчій гілці влади щодо розподілу повноважень зі здійснення фінансово-бюджетного контролю, оскільки це покращить ефективність державного управління та зробить прозорим здійснення поточного контролю цими органами.

До позитивних явищ останніх років у бюджетній сфері України, безумовно, варто зарахувати високий рівень виконання плану бюджетних надходжень і те, що рівень негрошових форм розрахунків з бюджетом фактично знижується, що дає уряду змогу успішно погашати заборгованість Державного й місцевих бюджетів по заробітній платі та іншим соціальним виплатам.

Ряд позитивних проявів у бюджетно-податковій сфері закладає основу подальшого вдосконалення у сфері державних фінансів: послаблення податкового навантаження на малий і середній бізнес після прийняття нового закону про єдиний податок. Хоча зберігається постійна загроза введення нових платежів для вирішення невідкладних соціальних завдань або задоволення інтересів особливо значущих груп виборців, наприклад, шахтарів; прийняття Бюджетного кодексу України, що регламентує права й обов'язки всіх учасників бюджетного процесу; зменшення розміру зовнішнього боргу, проте, з одночасним збільшенням внутрішнього, так, що сукупний державний борг знизився; розширення нової для України практики державної підтримки сільськогосподарських підприємств (як базису економічного зростання) у формі бюджетної компенсації витрат по погашенню відсотків за банківський кредит; набуття чинності Бюджетним кодексом України має означати початок реалізації заходів щодо зміни та поліпшення системи міжбюджетних відносин [5].

Але поза тим Кодекс містить ряд недоліків. Зокрема, права органів місцевого самоврядування фактично не визначені, оскільки у вирішення будь-якого питання можуть втручатися вищі органи державної влади. Більше того, повноваження з розподілу капітальних трансфертів кодекс надає керівникам адміністрації областей. Це означає, що органи місцевого самоврядування фактично позбавляються права вирішення своїх перспективних завдань. Значну частину доходів місцевих бюджетів

відповідно до положень Кодексу становлять субсидії, розмір яких буде залежати від фактичних доходів трьох попередніх років. Це означає, що місцеві органи влади не будуть зацікавлені в збільшенні бюджетних надходжень. Кодекс не визначає довгострокового розподілу повноважень органів місцевого самоуправління: перелік делегованих повноважень буде визначатися щорічно при формуванні чергового бюджету. І це не випадково, в Україні до сьогодні немає чіткого розподілу компетенцій та відповідальності за виконання конкретних функцій між органами центральної, регіональної влади й органів місцевого самоврядування.

IV. Висновки

Непослідовність та непередбачуваність законодавчого та нормативного середовища України є загальноновизнаним гальмом економічного розвитку країни та її низької інвестиційної привабливості. Потребують впорядкування та систематизації повноваження та функції органів державної влади, що здійснюють фінансово-бюджетний контроль в Україні з метою уникнення дублювання їх функцій.

До переліку серйозних недоліків бюджетного процесу слід віднести практику внесення змін, що впливають на дохідну чи видаткову частини бюджету, у податкове законодавство після затвердження бюджету та скасування або зміни неподатковими законами ряду податкових пільг для суб'єктів господарювання в різних сферах. Поза тим існує високий рівень виконання плану бюджетних надходжень, а рівень негрошових форм розрахунків з бюджетом фактично знижується.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542-III.
2. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом і цільовими фондами" від 21 грудня 2000 р. № 2181-III.
3. Закон України "Про Державний бюджет на 2005 рік" від 23 грудня 2004 р. № 2285-IV.
4. Закон України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 р. № 1251-XII.
5. Василик О.Д. Державні фінанси України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Ніос, 2002. – С. 56–57.
6. Розпутенко І.В. Економічний розвиток і державна політика: практикум / І.В. Розпутенко. – К.: К.І.С., 2002. – С. 242.
7. Чумаченко Н.Г. Проблемы государственного регулирования развития экономики Украины // Схід. – 1995. – № 3. – С. 25–26.